

ISSN 2616-6887

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of the
L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 4 (125)/2018

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Астана, 2018

Astana, 2018

Бас редакторы
Ногаева А. М.
PhD д-ры, проф. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары
Бас редактордың орынбасары

Нечаева Е.Л., с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Әбішева М.М., т.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Абдуали Б.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Абжаппарова Б.Ж.	т.ғ.д. (Қазақстан)
Азмуханова А.М.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Түркия)
Әлібекұлы А.	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Әлиева С.К.	т.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Бирюков С.В.	с.ғ.д., проф. (Ресей)
Габдулина Б.А.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Грегори Глиссон	PhD д-ры, проф. (Германия)
Дәркенов К.Г.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Дронзина Т.	с.ғ.д., проф. (Болгария)
Дүйсембекова М.К.	с.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жолдыбалина А.С.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Жолдасбекова А.Н.	с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Звонарева Л.У.	т.ғ.д., проф. (Ресей)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ирфан Шахзад	PhD д-ры (Пакистан)
Каиржанов А.К.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кайыркен Т.З.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кожирова С.Б.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Конкобаев К.	ф.ғ.к., проф. (Қырғыз Республикасы)
Копежанова Д.Е.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Ласлу Марац	PhD д-ры, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	PhD д-ры (Иран)
Невская И.А.	PhD д-ры (Германия)
Нұрбаев Ж.Е.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Нуртазина Р.А.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Октай Таприсев	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Оспанова А.Н.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Пунит Гаур	PhD д-ры, проф. (Индия)
Пауло Ботта	PhD д-ры, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	PhD д-ры (Қазақстан)
Сейт Али Авджу	PhD д-ры (Түркия)
Сомжүрек Б.Ж.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Тәштемханова Р.М.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хасрет Чомак	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Шаймердинова Н.Г.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР, АЙМАҚТАНУ, ШЫҒЫСТАНУ, ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігімен тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-Ж -тіркеу куәлігі

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 30 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31434)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief
Ainur Nogayeva
PhD, Prof. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Yelena Nechayeva, Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Madina Abisheva, Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Bekzhan Abduali	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Bibikhadisha Abzhapparova	Doctor of Historical Sciences (Kazakhstan)
Aiman Azmukhanova	Can. of Historical Sciences (Kazakhstan)
Akzhigit Alibekuly	Can. of Philology, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Saule Aliyeva	Can. of Historical Sciences, Prof (Kazakhstan)
Anar Somuncuoglu	Assoc.Prof. (Turkey)
Sergey Biryukov	Doctor of Political Sciences, Prof.(Russia)
Kurmangali Darkenov	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan)
Tatyana Dronzina	Doctor of Political Sciences, Prof.(Bulgaria)
Maira Dyussebekova	Can. of Political Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Bagysh Gabdulina	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Gregory Glisson	PhD, Prof. (Germany)
Hasret Çomak	PhD, Prof. (Turkey)
Shakir Ibrayev	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Irfan Shahzad	PhD (Pakistan)
Abai Kairzhanov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Tursynkhan Kaiyrken	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Kadyraly Konkobayev	Can. of Philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Svetlana Kozhirova	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Danagul Kopezhanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
László Marác	PhD, Prof. (Netherlands)
Mandana Tishehyar	PhD in International Studies (Iran)
Irina Nevskaya	PhD (Germany)
Zhaslan Nurbayev	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan),
Roza Nurtazina	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Aigerim Ospanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Oktay Tanrıseven	PhD, Prof. (Turkey)
Punit Gaur	PhD, Prof. (India)
Paulo Botta	PhD, Prof. (Argentina)
Indira Rystina	PhD (Kazakhstan)
Seyit Ali Avcu	PhD (Turkey)
Baubek Somzhurek	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Raihan Tashtemkhanova	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Nurila Shaymerdinova	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Akbota Zholdasbekova	Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Alua Zholdybalina	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Lola Zvonareva	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russia)
Zimonyi István	Prof. (Hungary)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Responsible secretary, computer layout: Yelena Izteleuova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Periodicity: 4 times a year

Circulation: 30 copies

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31434)

© L.N.Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор
Ногаева А.М.
д-р PhD, проф. (Казахстан)

Зам. главного редактора
Зам. главного редактора

Нечаева Е.Л., к.полит.н., проф. (Казахстан)
Абишева М.М., к.ист.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдуали Б.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Абжаппарова Б.Ж.	д.ист.н. (Казахстан)
Азмуханова А.М.	к.ист.н. (Казахстан)
Алибекулы А.	к.ф.н., доцент(Казахстан)
Алиева С.К.	к.ист.н., проф. (Казахстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Турция)
Бирюков С.В.	д.полит.н., проф. (Россия)
Габдулина Б.А.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Грегори Глиссон	д-р PhD, проф. (Германия)
Даркенов К.Г.	к.и.н. (Казахстан)
Дронзина Т.	д.полит.н., проф. (Болгария)
Дюсембекова М.К.	к.полит.н., доцент (Казахстан)
Жолдыбалина А.С.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Жолдасбекова А.Н.	к.полит.н., проф. (Казахстан)
Звонарева Л.У.	д.ист.н., проф. (Россия)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ирфан Шахзад	д-р PhD (Пакистан)
Каиржанов А.К.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Кайыркен Т.З.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Кожирова С.Б.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Конкобаев К.	к.ф.н., проф. (Кыргызстан)
Копежанова Д.Е.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Ласлу Марац	д-р PhD, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехья	д-р PhD (Иран)
Невская И.А.	д-р PhD (Германия)
Нурбаев Ж.Е.	к.и.н. (Казахстан)
Нуртазина Р.А.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Октай Танрисев	д-р PhD, проф. (Турция)
Оспанова А.Н.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Пунит Гаур	д-р PhD, проф. (Индия)
Пауло Ботта	д-р PhD, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	д-р PhD (Казахстан)
Сент Али Авджу	д-р PhD (Турция)
Сомжурек Б.Ж.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Таштемханова Р.М.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Хасрет Чомак	д-р PhD, проф. (Турция)
Шаймердинова Н.Г.	д.ф.н., проф. (Казахстан)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: Е.А. Изтелеуова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.
Серия: ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан.
Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 30 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31434)

МАЗМҰНЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР

<i>Габдулина Б.А., Ықылас М.М.</i> Қазақстан Республикасы жастарының саяси мәдениеті: беталысы және келешегі.....	8
<i>Жансаутова А.Т., Казбекова М.А.</i> Су қауіпсіздігі мен су ресурстары мәселесіндегі халықаралық және қазақстандық тәжірибе: институционалдық және нормативтік-құқықтық аспектілер.....	15
<i>Жолдыбалина А.С., Санхаева Ж.М.</i> Әйелдердің саясаттағы рөлін арттыру: халықаралық тәжірибе.....	24
<i>Қожбанхан Е.К., Габдулина Б.А., Калдыбекова А.Д., Өзбек С.</i> Француз ғалымы Луи Альтюссердің теориясы контекстінде идеология ұғымын жаңадан қарастыру.....	31
<i>Шериязданова Г.Р., Муханбеткалиев Е.Е.</i> Мультикультурализм тұрғысынан бірегейлік мәселелері (Қазақстан мысалында).....	39

АЙМАҚТАНУ

<i>Нұрбаев Ж.Е., Оспанова А.Н.</i> Қазақстан-ресей шекарасындағы интеграция: білім және ғылым саласындағы ынтымақтастықты талдау (ҚР Қостанай облысы мен РФ Челябин облысы мысалында).....	46
<i>Нурсултанова Л.Н., Атаева Т.Т., Маметай М.А.</i> Қазақстан-Қытай энергетикалық жобалары.....	53
<i>Оңғарова Е.</i> Энергия аясында Қазақстан және Еуропа Одағы арасындағы қарым-қатынас және Каспий теңізі.....	63

ШЫҒЫСТАНУ

<i>Ан Сан Хун, Кабировва А.Ж.</i> Корей аңыздарының мемлекеттердің құрылуы туралы жалпы сипаттамалары.....	68
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О. В.</i> Симеон Полоцкий және жас ұрпақты тәрбиелеу мәселелері.....	74
<i>Испердинова Ж.И.</i> Жапон бизнесі мен менеджментіндегі менталитеттің алатын рөлі.....	82

ТҮРКІТАНУ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> М.Қашқаридың «Диуани лұғат ат-түрік» шығармасындағы мақал-мәтелдердің этномәдени сипаты.....	92
<i>Усинбаева П.С.</i> Түркі халықтарының батырлық эпостарындағы қалыңдық іздеу мотиві... ..	97
<i>Шаймердинова Н.Г., Жиёмбай Б.С., Абдрасимова А.Е.</i> Қазақстан Республикасындағы қырғыздардың тарихы, тілі және мәдениеті.....	102

CONTENTS

POLITICAL SCIENCE

<i>Gabdulina B.A., M.Ykylas M.</i> Political culture of youth of the Republic of Kazakhstan: trends and prospects.....	8
<i>Zhansautova A., Kazbekova M.</i> International and Kazakhstan experience in issues of water security and water resources: institutional and regulatory aspects.....	15
<i>Zholdybalina A.S., Sankhayeva Zh.M.</i> Increasing women's participation in politics: international experience.....	24
<i>Kozhankhan E.K., Gabdulina B.A., Kaldybekova A.D., Ozbek S.</i> Rethinking the concept of ideology in the context of the theory of the French scientist Louis Althusser.....	31
<i>Sheryazdanova G. R., Mukhanbetkaliev E.E.</i> Identities in the context of multiculturalism (Experience of Kazakhstan).....	39

REGIONAL STUDIES

<i>Nurbayev Zh.E., Ospanova A.N.</i> Integration in the Kazakh-Russian border area: analysis of cooperation in the field of education and science (on the example of Kostanay region of Kazakhstan and Chelyabinsk region of Russia).....	46
<i>Nursultanova L., Atayeva T., Mametay M.</i> Kazakhstan-China energy projects.....	53
<i>Ongarova Y.</i> The relationships between Kazakhstan and the European Union in the context of energy and the Caspian Sea.....	63

ORIENTAL STUDIES

<i>Sang Hoon Ahn, Kabirova A.</i> General characteristics of Korean legends about the founding of states.....	68
<i>Zvonareva L., Zvonarev O.</i> Simon Polotsky and his child-rearing beliefs.....	74
<i>Isperdinova Zh.I.</i> The role of mindset in Japanese business and management.....	82

TURKOLOGY

<i>Alashbayeva J.N.</i> The ethno-cultural character of proverbs and sayings in the work of M.Kashkari's «Diwan Lughat Al-Turk».....	92
<i>Ussipbayeva P.S.</i> The motive of the bride search in the heroic epics of the Turkic peoples.....	97
<i>Shaymerdinova N.G., Zhiyembay B.S., Abdrassimova A.E.</i> History, language and culture of Kyrgyz in the Republic of Kazakhstan.....	102

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Габдулина Б.А., Ықылас М.М.</i> Политическая культура молодежи РК: тенденции и перспективы.....	8
<i>Жансаутова А.Т., Казбекова М.А.</i> Международный и казахстанский опыт в вопросах водной безопасности и водных ресурсов: институциональные и нормативно-правовые аспекты.....	15
<i>Жолдыбалина А.С., Санхаева Ж.М.</i> Повышение потенциала женщин в политике: международный опыт.....	24
<i>Кожбанхан Е.К., Габдулина Б.А., Калдыбекова А.Д., Озбек С.</i> Переосмысление концепции идеологии в контексте теории французского ученого Луи Альтюссера.....	31
<i>Шерьязданова Г.Р., Муханбеткалиев Е.Е.</i> Вопросы идентичности в контексте мультикультурализма (на примере Казахстана).....	39

РЕГИОНОВЕДЕНИЕ

<i>Нурбаев Ж.Е., Оспанова А.Н.</i> Интеграция в казахстанско-российском приграничье: анализ сотрудничества в сфере образования и науки (на примере Костанайской области РК и Челябинской области РФ).....	46
<i>Нурсултанова Л.Н., Атаева Т.Т., Маметай М.А.</i> Казахстанско-Китайские энергетические проекты.....	53
<i>Онгарова Е.</i> Отношения Казахстана и Европейского Союза в контексте энергетики и Каспийское море.....	63

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

<i>Ан Сан Хун, Кабировва А.Ж.</i> Общие характеристики корейских легенд об основании государств.....	68
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О.В.</i> Симеон Полоцкий и проблемы воспитания подрастающего поколения.....	74
<i>Испердинова Ж.И.</i> Роль менталитета в японском бизнесе и менеджменте	82

ТЮРКОЛОГИЯ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> Этнокультурный характер пословиц и поговорок в произведении М. Кашгари «Диуани лугат ат-турк».....	92
<i>Усипбаева П.С.</i> Мотив поиска невесты в героических эпосах тюркских народов.....	97
<i>Шаймердинова Н.Г., Жиёмбай Б.С., Абдрасимова А.Е.</i> История, язык и культура кыргызов в Республике Казахстан.....	102

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы -
Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, № 4 (125)/2018, 97-101pp.
<http://bulpolit.enu.kz/>; E-mail: vest_polit@enu.kz

XFTAP 17.71.91

П.С. Усипбаева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: peri_us@mail.ru)

Түркі халықтарының батырлық эпостарындағы қалыңдық іздеу мотиві

Аннотация. Эпостық жырлар – түркі халықтарының ғасырлар қойнауынан ұрпақтан-ұрпаққа жеткен рухани, мәдени мұрасы, сөз өнерінің асыл қазынасы. Қаһармандық эпос халық өмірінің тұтас бір дәуірін жан-жақты қамти отырып, сол тарихи кезеңдегі батырлардың сыртқы жауларға қарсы ерлік күресін, ел ішіндегі әлеуметтік қайшылықтар мен тартыстарды ашып көрсетеді. Халық ауыз әдебиетіндегі «батыр» сөзі батыл, өжет, мықты ер, азамат деген ұғымды білдіреді.

Түркі халықтарының эпостық жырларындағы батырдың қалыңдық іздеуі мотиві – ерекше құбылыс. Дастандардағы кейіпкерлерлердің эпос оқиғасын мотивтерге жіктеп қарастыру сюжеттің дәстүрлі бітімінен туындап жатқан тұжырымдар екенін білдіреді. Мақалада түркі халықтарының мәдени құнды дүниелерінің бірі болып саналатын эпостық жырлар мен қаһармандық дастандардағы батырдың қалыңдық іздеу мотиві мен ортақ сюжеттері сипатталады.

Түйін сөздер: мотив, сюжет, қаһарман, батыр, қалыңдық, үйлену, эпостық жырлар, түркі халықтары.

<https://doi.org/10.32523/2616-6887/2018-125-4-97-101>

Кіріспе. Әлем өркениетіндегі өзіндік орны айқындалған рухани құндылық, бай мұра – эпостық жырлар. Кейінгі замандардағы эпостық дәуірге, әсіресе, батырлық жырларға негіз болған, ең ежелгі замандарда қалыптасқан жырдың түрі – эпос. Оның өзгешеліктерін зерттеу, өзге жанрлармен байланысын анықтау жалпы эпос жанрының пайда болу тарихымен тығыз байланысты. Бүгінгі таңда түркі халықтарына ортақ эпостардың ішінде батырлық жырлар көбірек қарастырылып, ғалымдарымыздың арнайы зерттеу нысанына айналып отыр. Десек те, қаһармандық эпостардағы сюжетті, мотивтерді ғылыми тұрғыда жаңаша зерттеу қажеттілігі басым. Туыстас түркі халықтарының арасындағы дәстүр жалғастығының сақталғандығын бағамдау – қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі.

Көне эпостардың типологиялық ерекшеліктерін анықтауға қазақ ғалымдары М. Әуезов, Ә. Марғұлан, М. Ғабдуллин, Ә. Қоныратбаевтың еңбектері үлкен септігін тигізген болса, орыс ғалымдарынан Е.М. Мелетинский, В.Я. Пропп, Б.Н. Путилов, Ж.К. Лебедевтар атсалысып келді. Түркі эпостарының сюжеттерін мотивтерге бөліп, олардың әрқайсысын кең түрде салыстыра қарастырған, ішкі мағыналық ұқсастықтары мен даралық белгілеріне қарай ажыратқан ғалымдардың бірі – В.М. Жирмунский. Эпостың шығу тарихы, даму жолдары, халықтығы, көркемдік компоненттерінің қалыптасуы, нұсқаларының айырмашылықтары мен ұқсастықтары туралы біраз тұжырымдар тұрақтанды: сюжеті жағынан өзге ұлттық нұсқалармен салыстырылды.

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері. Түркі халықтарының, оның ішінде қазақ, қырғыз, қарақалпақ қаһармандық дастандарындағы қалыңдық іздеу мотивінің этномәдени мазмұнын саралау.

Тарихы. Көптеген дастан, жырлар өмірбаяндық мотивтерден, яғни, батырдың ғайыптан тууын, батырға тән балалық шағын, ат таңдауын, алғашқы ерлігін, қаһармандықпен үйленуін баяндаудан басталатыны белгілі.

Классикалық батырлық жырларда қаһарман әдетте алғашқы ерлігін үйлену мақсатында жасайтыны да анық. Үйлену сапарына шыққан бас кейіпкерлердің барлығы бірдей батыр әрі олардың жеңіске жетуінің бірден-бір жолы қарсыласынан ақ білектің күшімен, ақ

найзаның ұшымен, ашық шайқаста, ешқандай қулық-сұмдыққа, үшінші біреудің немесе сиқырдың күшіне сүйенбестен басым түсуі болып табылады.

Эпостық, батырлық жырларда зерттеушілердің алдымен сюжетке жүгіне бастауы бекер емес. Сюжет – көп қырлы, алуан иірімді оқиғалардың жиынтығы ғана емес, көркем шығарманың өзегі деуге болады. Ғалым З. Қабдолов «Сюжеттік дамудың кезең-кезеңдерін тәртіпке салып, реттеп, қиыннан қиыстырып тұратын нәрсе – шығарманың композициясы», - дейді [1, 79 б.].

Түркі халықтарының эпостық жырларындағы батырдың қалыңдық іздеу мотиві ерекше құбылыс деп айтуға болады. Жар іздеу – батырлар жыры, көне архаикалық эпос, лиро-эпос немесе түркі дастандарында жиі кездесіп, бір-бірімен байланысып, ұштасып жатады. Бұл жырларда көбіне кездесетін жағдай – батыр жарын жекпе-жекте, жарыста немес қыз әкесінің жарлығы бойынша бір талабын орындау арқылы қосылады.

Сонымен қатар батырлық жырларда эпостың архаикалық-мифологиялық, психологиялық сана қалдықтарын көреміз. Басты қаһарманның бейнесіндегі қиял-ғажайып, мифология мотивтері, ал оның шынайы тұрғыда суреттелуі мүмкін емес екені белгілі және көбіне халықтың дәстүрлі жолдың ұстануын, наным-сенімдік ұғымдары көп әсер ететіні байқалады.

Фольклорлық шығармалар – тарихымызды зерттеудегі құнды деректердің бірі. Қандай да болсын фольклорлық шығарманың негізінде өмір шындығы бейнеленеді. Әрине, архаикалық фольклордан тарих іздеу қиын. Дегенмен де, көне мифтік аңыз-әңгімелерден халықтың дүниетанымын, кейбір көне әдет-ғұрыптар ізін көруге болады. Ал түркі дәуірінен бергі фольклорлық шығармалардан сол замандағы тарихи-этнографиялық болмыстың елесін, жаңғырығын таба аламыз. Ал ноғайлы дәуірінен бергі замандағы фольклорлық шығармалардың ішінен тарихта болған оқиғаларға арналған, тарихи тұлғаларға арналған жырларды фольклоршылар жеке жанрға – тарихи жырлар деп бөліп қарастырады. Тарихы көбінесе ел жадында ауызша сақталып келген көшпелі қазақтар үшін осы тарихи жырлардың деректемелік орны бөлек. Дегенмен де фольклорлық шығармаларға дерек ретінде сүйенгенде, онда әсірелеудің, тарихи тұлғаларға типтік образдық портрет берілетіндігін ескеру қажет. Жырда тарихи нақтылы құбылыстар дәлме-дәл қайталанбайды.

Эпос оқиғаларының желісі уақыт пен кеңістік жағынан белгілі бір тәртіппен орналасып, бас-аяғы бүтін көркем шығармаға айналады [2, 268 б.].

Мотив – сюжет аясында өзінше дербестігі бар, оқиғасы іштей тұжырымдалып, жинақталған бүтіннің бөлшегі, яғни толып жатқан оқиғалар тізбегінен құралатын сюжеттің жекелеген қиындысы [3, 143 б.].

Ғалым Ш. Ибраев: «Көлемі жағынан онша үлкен емес жырды сюжеттің өрбуіне қарай мотивтерге жіктеп шығу айтарлықтай қиындық тудырмайды. Алайда сюжеттің типологиясы мен поэтикасын сөз етуде мұның пайдасы шамалы» дей келе, бұл ұғымды *сюжеттік инвариант* деп, төмендегідей жіктеп көрсетеді:

I сюжет. *Батырға тән балалық шақ және кейіпкердің үйленуі / кейіпкерге лайық құдалық.*

1. Суреттеу – ру /тайпа, ата-ана/ туралы сөз.
2. Кейіпкердің ғажайып жаратылысы.
3. Батырға тән балалық шақ.
4. Алғашқы ерлік /кейінгі эпостарда кезіге бермейді/
5. Қалыңдық туралы хабар /қалыңдығын іздеу/.
6. Қалыңдықпен сынға түсу, белдесу /немесе күйеулер арасындағы бәсеке/.
7. Жеңіс және кейіпкердің қалыңдығымен оралуы.

II сюжет. *Батырға тән ерліктер.*

8. Жаудың шабуылы туралы хабар.
9. Жорыққа аттану.
10. Батырлардың белдесуі/кейде жорық сәтсіз болып, батыр тұрқынға түседі.

11. Жекпе-жек және кейіпкердің жеңісі.

12. Жеңіспен оралуы.

III сюжет. Жаудан /құлдан, бақталастан/ руды / тайпаны, қалыңдықты, туған-туысты/ азат ету.

13. Қалыңдық туралы немесе туған-туыстың /рудың/ тұтқынға түскені /қорлық көргені/ жөнінде хабар /түс көру, белгі берілу/

14. Кейіпкердің қалыңдығына дұшпанның /«Қобыландыда» - Алшағыр хан /бәсекелестің немесе құлдың /«Алпамыста» - Ұлтанқұл / үйленуді ниет етуі

15. Қалыңдықпен жасырын кездесу / «Қобыланды»/ , немесе қалыңдығының тойына бөтен адамның кейіпінде келуі / «Алпамыс»/

16. Күрес /жарыс/ үстінде кейіпкердің танылуы.

17. Туған жерге оралу немесе бәсекелестерді, құлдарды жазалау.

18. Той [4, 248 б.]

Ғалымның жіктеуіндегі алғашқы екі сюжеттердің (I және II) өз алдына жеке-жеке көптеген жырларға арқау болғанын көре аламыз. Қаһармандық эпостардың сюжеті мен мотивін осылайша жіктеп, басқа да батырлық жырлармен салыстыра отырып, өзара іштей үш түрлі сюжеттердің инварианты бар екендігі анықталады. Бұл жіктеулерді С. Қасқабасовтың еңбектерінен де көруге болады.

Байырғы эпостардың қатарына жататын «Дотан», «Құбығұл», «Құламерген, Жоямерген» жырларының түп қызығы үйлену, үй ішін қорғау сюжетімен төркіндес. Рас, бұларда көптеген осынша мотивтер, мәселен, Құбығұлдың қыз еліне жасырын баруы, жалмауыз кемпірдің Дотанды Шынтемір ханның қызын әкелуге жұмсауы, Құламергеннің Жалмауыздан қашып жүруі, т.б. Ондай мотивтер өзге эпостық жырларда көп қайталанбайтын болғандықтан, сюжеттік инвариантқа жатқызылған жоқ.

Осындай түркі халықтарына ортақ эпостық шығармалардың бірі – «Алпамыс жыры». Белгілі фольклортанушы В.М. Жирмунский оның ең көне нұсқасын VI-VIII ғасырларға жатқызады. Алпамыстың бұдан кейінгі таралуы IX-X ғасырларға – оғыз-қыпшақ замандарына сәйкес келеді.

Ғашықтық тақырыбын қозғайтын дастандардағы бас кейіпкерлердің барлығы бірдей батырға күш-қайратымен ғана емес, ұстамды мінез-қылықтарымен де, ең алдымен туған елінің намысын ойлайтынымен де дараланады. Жалпытүркілік эпос үлгілерін айта отырып, бас кейіпкерлердің қалыңдықтары жарға деген адалдығын сақтай білгендігін байқаймыз.

Дүниежүзі эпосынан үндестік табатын сюжеттің көнелігінде дау жоқ. Бірақ типтік оқиғаға дейінгі батырдың басынан кешкендері этникалық тегі бір халықтарда /грек, орыс/ әртүрлі оқиғалармен әдептеледі. Түркі эпосында бұл сюжет батырдың балалық шағы мен үйленуі, сыртқы жауға қарсы ерліктер жасауы сияқты сюжеттермен бірлікте жүреді. Соған қарағанда, бірнеше сюжеттердің кірігуі осы жырлардың эпос ретінде пайда болған мезгілімен қарайлас. Әсіресе бұл түркі халықтарына кең тараған «Алпамыс» сюжетінен анық көрінеді.

Осы орайда түркі халықтарына ортақ үш ұқсастыққа назар аударатын болсақ:

біріншіден: батырдың болашақ жарының шыққан елі. Алпамыстың қалыңдығы Гүлбаршын (негізінен қалмақ елінде жүрсе де) және Қобыландының болашақ жары Құртқа – бөтен елдің, қызылбас елінің қызы.

екіншіден: батырлар сапарға аттанып, барған елінде жарымен қауышып, хан болса да, ақыры еліне қайтып келеді, олар сапарға аттанған кезден-ақ еліне қайтуды ойлайды.

үшіншіден: «жар іздеу» мотивінің негізгі түйіні үй болу, отбасы құру, ол қалыңдыққа өзіндей, не өзінен де асып түсетін ұрпақ қалдыру тілегіне келіп тіреледі. Жалпы жырларда батырлар бірнеше рет үйленсе де, осы сапардың нәтижесінде үйленген қалыңдықтары негізгі жары – бәйбіше болады (Алпамыс-Гүлбаршын, Қобыланды-Құртқа қырғыз батырлар жырының кейіпкерлері Жаныш, Байыш – Айчолпан мен Күнчолпан, т. б.).

Түрік халықтарының эпостық жырларының барлығында батырдың үйленуіне ерекше көңіл бөлінеді. Үйлену батырдың алдында өтуге тиіс асулардың біреуі деп қаралған. Жырларда жігіттің мықты батыр екендігі – өзіне сенімді серік, сүйікті жар тауып алуына байланысты айтылады. Бірақ оның үйленетін сұлуы да – өзіндей ерекше жан. Ол да кейде ерлігімен аты шыққан, көптеген жігітпен күш санасып, палуан, мерген болады және де елден асқан, теңдесі жоқ сұлулығымен бірге ақылдылығымен де ерекшеленеді. Батырдың өзі сияқты ол да жай отбасынан шықпайды. Ол міндетті түрде текті: хан, бек және шалқыған шексіз байлыққа иелік етуші әке-шешесінің баласы болып келеді.

Алпамыс жырының бас қаһарманы он жасқа келгеннен кейін, ойнап жүріп ұрған баласы өліп қала беретін болады. Сөйтіп жүріп ол өрмек тоқып отырған кемпірдің жалғыз баласын өлтіріп қояды. Сонда кемпір Алпамысқа:

Ойыңа келгенінді қылып жүрсің

Сарыбай қызын бермей кетті қашып,

Несіне ойын ойнап күліп жүрсің? – дейді [5, 54 б.]

Бұл сөзді естіген Алпамыс жолға шығады, сөйтіп сюжетті құрайтын іс-әрекеттің негізі қаланады.

Қобыланды батырдың Құртқаны әкелуге кеткен алғашқы сапарын біреу біліп, біреу білмей қалады. Жылқыда жүрген жерінде оп-оңай қыз еліне аттанып жүре береді. Ал негізгі сапары Қазан ханның еліне аттанарда мотив-сөздегі хабар, жолға даярлық, туыстарымен қоштасу ұзаққа созылады.

«Алпамыс» жырында батырдың ат таңдауы, қару-жарақ сайлануы, хабардың ұзақ баяндалуы алғашқы жорығына – Гүлбаршынды қалмақ елінен азат етіп әкелуімен байланысты.

Классикалық қаһармандық эпостағы батырдың жорыққа шығу себебі басқашалау. Мұндағы хабар көбінесе бір дүркін және ол қалыңдық туралы болып келеді.

Қорытынды. Қызды тауып, уағдаласқаннан кейін дастанға тағы бір сюжет қосылады. Өртүрлі себептермен жігіт қыздан айырылып қалады, немесе қыз ғайып болып кетеді, т. б. Осыдан былай қарай жаңа оқиғалар тізбегі басталып, дастанның құрылымы күрделене түседі. Мұндай жалғасудан пайда болған қосымша сюжетте кейде кейіпкер екінші әйел іздеп, сапар шегеді.

Мотив-сөздің әр эпостағы сипаттамасы, көркемделуі түрліше бола беруі ықтимал. Мәселен, Қобыланды Құртқа туралы барлық мән-жайды жылқышы Естемістен естиді. Онда да таудың арғы астынан шыққан дауысты естіп, оның себебін Қобыланды өзі сұрайды. Бұдан шығатын қорытынды, мотив-сөз сюжеттік байланыс қызметін атқарғанда мазмұн жағынан, көмкерілу ерекшеліктері бойынша әр басқа да, атқаратын қызметі, формасы бойынша бір типтес.

Әдебиеттер тізімі

1. Қабдолов З. Әдебиет теориясының негіздері. – Алматы: Мектеп, 1970. – 194 б.
2. Ибраев Ш. Түркі эпосының поэтикасы мен типологиясы. – Астана: Сарыарқа, 2012. – 336 б.
3. Путилов Б.Н. Мотив как сюжетобразующий элемент. Типологические исследования по фольклору. Сборник статей в память В.Я.Проппа. – М.: Современник, 1975. – С.141-155.
4. Ибраев Ш. Эпос әлемі. Қазақтың батырлар жырларының поэтикасы. – Алматы: Ғылым, 1993. – 296 б.
5. Алпамыс батырдың қиссасы // Алпамыс батыр. Майкөт Сандыбаев, Сұлтанқұл Аққожаевтың версиясы. Ред. Әуезов М.О., Смирнова Н.С. – Алматы: Қаз ССР ҒА баспасы, 1961. – 105 б.

П.С. Усипбаева

Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Мотив поиска невесты в героических эпосах тюркских народов

Аннотация. Тюркский эпос – это сокровище духовного и культурного наследия тюркских народов, передающееся из поколения в поколение. Героический эпос – это сюжетные поэмы, рассказывающие о героической жизни и ратных подвигах батыров, обладавших необычайной силой, защищавших племена и отдельные роды от набегов чужеземцев, спасавших народ от тяжелых бедствий. В устной литературе в понимании народа слово «батыр» означает отважного, справедливого, сильного человека – героя.

Одна из характерных тем тюркского эпоса – мотив поиска невесты героем. Классифицируя мотивы действующих лиц эпоса, можно сделать вывод о том, что они представляют собой продолжение древних сюжетных традиций. В статье рассматриваются мотивы и сюжеты поиска героем невесты как часть культурного наследия тюркских народов.

Ключевые слова: мотив, сюжет, герой, богатырь, невеста, женитьба, тюркские народы.

P.S. Ussipbayeva

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

The motive of the bride search in the heroic epics of the Turkic peoples

Abstract. The Turkic epic is a treasure of the spiritual and cultural heritage of the Turkic peoples, passed down from generation to generation. Heroic epic is a narrative poem that tells about heroic life and feats of arms of warriors, possessed of great strength, defending the tribes and the individual families from the attacks strangers who saved the people from heavy disaster. In oral literature in the understanding of the people the word «batyr» means brave, fair, strong man-hero.

One of the characteristic themes of the Turkic epic is the motive of the bride's search for a hero. When classifying the motives of the characters in the epos, it can be concluded that they are a continuation of the ancient plot traditions. The article discusses the motives and plots of the search for the bride's hero as part of the cultural heritage of the Turkic peoples.

Key words: motive, story, hero, best girl, marriage, Turkic peoples.

References

1. Kabdolov Z. Әдебиет теориясынyn negizderi [Fundamentals of Literature Theory]. (Mektep, Almaty, 1970.)
2. Ibraev Sh. Turki ieposynyn poietikasy men tipologiiasy [Poetics and typology of Turkic epos]. (Saryarka, Astana, 2012.)
3. Putilov B.N. Motiv kak siuzhetoobrazujushhii ielement. Tipologicheskie issledovaniia po fol'kloru. Sbornik statej v pamjat' V.Ja.Proppa. [Motive as a plot-forming element. Typological studies on folklore. Collection of articles in memory of V.Y.Propp.]. (Sovremennik, Moscow, 1975.)
4. Ibraev Sh. Iepos әlemi. Kazaktyn batyrlar zhyrlarynyn poietikasy [Epos world. Poetics of Kazakh heroes poems]. (Gylym, Almaty, 1993.)
5. Alpamys batyrdyn kissasy /Alpamys batyr. Maikot Sandybaev, Sultankul Akkozhaevtyn versiiasy. [The epos of Alpamys batyr / Alpamys batyr. Versions of Maykut Sandybayev, Sultankul Akkuzhayev]. (Academy of Sciences of the Kazakh SSR, Almaty, 1961.)

Сведения об авторе:

Усипбаева П.С. – Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Халықаралық қатынастар факультетінің докторанты, Сәтпаев көш. 2, Астана, Қазақстан.

Ussipbayeva P.S. – PhD doctoral student of L.N.Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str., 2, Astana, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы»
журналында мақала жариялау ережесі**

- 1. Журнал мақсаты.** Саяси ғылымдар, аймақтану, шығыстану, түркітану салалары бойынша мұқият тексеруден өткен ғылыми құндылығы бар мақалалар жариялау.
- 2.** Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және vest_polit@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқаларын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар *қазақ, орыс, ағылшын, араб, түрік* тілдерінде қабылданады.

- 3. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді. Сонымен қатар мақала мәтінін плагиат жүйесінде тексеруге келісімін білдіреді.**

- 4.** Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (6 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

- 5. XFTAP** <http://grnti.ru/> - *бірінші жолдың сол жақтауында;*

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі). Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-іздігіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – *жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.*

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің номерленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де

көрсетілуі керек (мысалы, [1, 45 бет]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгілерін журнал bulpolit.edu.kz сайтындағы **мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз**).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса), орыс және ағылшын тілінде (егер мақала түрік немесе араб тілінде жазылса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) өңдеп қайта, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі қажет. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Пікірі мақұлданған мақалаларды редколлегия алқасына талқылап, басуға келіседі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне.

Рекзивизиттер:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104

Provision on Articles submitted to the Journal
“Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science. Regional studies. Oriental studies. Turkology Series”

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works and book reviews in the fields of political science, regional studies, oriental studies, turkology.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail vest_polit@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained.

Language of publications: *Kazakh, Russian, English, Turkish, Arabic.*

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations and also he/she agrees to check the uniqueness of the article text.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 6 pages).

5. Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

GRNTI <http://grnti.ru/> - *first line, left*

Initials and Surname of the author (s) - *center alignment, italics*

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - *center alignment, italics*

Author's e-mail (s)- *in brackets, italics*

Article title - *center alignment, bold*

Abstract (100-200 words, it should not contain a formula, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, results / discussion, conclusion - *line spacing - 1, indent of the “red line” -1.25 cm, alignment in width.*

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All **abbreviations**, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on **the financial support** of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References

In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see on the journal web-site bulpolit.enu.kz).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language), in Russian and English (if the article is in Turkish or Arabic language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be **carefully verified**. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment on the following requisites (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge):

Requisites:

Tsesnabank: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТБ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998BTB0000003104

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология»

1. **Цель журнала.** Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ и обзоров книг по направлениям политические науки, международные отношения, востоковедение, регионоведение, тюркология.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_polit@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: казахский, русский, английский, турецкий, арабский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций, а также дает согласие на проверку уникальности текста статьи.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. **Схема построения статьи** (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: тип – Times New Roman, размер (кегель) - 14):

МРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – *межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.*

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все **аббревиатуры и сокращения**, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 стр.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. на сайте журнала bulpolit.enu.kz в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке), на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке), на русском и английском (если статья оформлена на турецком или арабском языках).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ им. Л.Н. Гумилева – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104

Редактор: А.М. Ногаева
Шығарушы редактор: Е.А. Изтелеуова
Дизайн: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
Хабаршысы. Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы.
-2018. - 4(125). - Астана: ЕҰУ. 115-б.
Шартты б.т. -14.3 Таралымы - 30 дана

Мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекен-жайы: 010008, Астана қ.,
Сатпаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31434)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің баспасында басылды